MOLIYAVIY NATIJALARNI TUZISHDA JAHON STANDARTLARINING TUTGAN O’RNI VA AHAMIYATI

Esanboyeva Y.T.
TDIU "Audit " kafedrasi o'qituvchisi

Buxgalteriya hisobining vazifalari va jamiyat iqtisodiyot rivojlanishining har bir bosqichida amalga oshirilayotgan xo‘jalik siyosati bilan belgilanadi. Mamlakatda xo'jaliklarning rivojlanishini bozor munosabatlari mexanizmini chuqurlashtirishga yo'naltirilgan, O‘zbekiston Respublikasi hukumati uni bozor iqtisodiyoti qonunlari asosida amalga oshirmoqda. Ushbu qonun hujjatlari Respublikamizni mustaqil davlat sifatida rivojlantirish bo‘yicha oldiga qo'yilgan maqsadlar va vazifalarga binoan ishlab chiqarishni jamiyat tomonidan to'g'ridan to'g'ri, ongli ravishda tartibga solishning obektiv zaruriyat ekanligini anglatadi. Xo’jalik yurituvchi sub’yektlar moliyaviy natijalar hisobini tuzish va ularni to’g’ri yuritish bilan bog’liq vazifalarni qonuniy jihatdan nazoratini yuritish hozirgi kundagi dolzarb masalallardan biri hisoblanadi. Respublika oldida turgan qator vazifalarni amalga oshirish maqsadida ularni xalq xo‘jalikning barcha bosqichlarida bajarilishini nazorat qilish talab qilinadi. Boshqarish bilan bog’liq maqsadlar uchun xo’jalik subyektlaridagi tashqi va ichki axborotlarni shakllantirishning muhim vositasi hisoblangan buxgalteriya hisobi aynan shu maqsadlarga xizmat qiladi.

Demak, buxgalteriya hisobining asosiy vazifalaridan biri unda aks ettiriladigan obektlarni boshqarish uchun ma'lumotlarni yig'ish va ularni qayta ishlani iqtisodiyotga uzatishdan iborat.

“Buxgalteriya hisobi to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi qonuniga o‘zgartish va qo‘shimchalar kiritish haqidagi[1] qabul qilingan qonunda batafsil moliyaviy natijalar hisobini yuritish va shu bilan bog’liq bo’lgan barcha muomalalarni to’liq keltirib o’tilgan. Avvalgi qonun hujjatida milliy standartlar asosida buxgalteriya hisobini yuritilishi bilan bog’liq ko’rsatma va tartib tamoyillar keltirilgan edi. Lekin, buxgalteriya hisobini yuritish tartibi hozirgi jahon standartlariga to’liq mos kelishi bu, uning rivojlangan mamlakatlar qatoriga qo’shilishining asosiy tamoyillaridan biri hisoblanadi. Shu boisdan O’zbekiston Respublikasi Prezidentining “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi[2] qaroriga muvofiq buxgalteriya hisobini xalqaro standartlar asosida yuritlishining ahamiyati va buning uchun jamiyatda malakali kadrlarni yetarlicha qabul qilish zaruriyati yoritilishi bilan birgalikda kadrlar tayyorlash bo’yicha ko’rsatma va takliflar belgilangan.

1-jadval.

T/r	Buxgalteriya hisobi sohasidagi xalqaro tashkilotlar nomi	Buxgalteriya hisobi sohasidagi xalqaro buxgalterlar sertifakatlari nomi	Xalqaro sertifikatlar doirasidagi buxgalteriyahisobiga tegishli fan yokikurslari nomi
1.	Association of Chartered Certified Accountants (ACCA)	Association of Chartered Certified Accountants (ACCA)	Moliyaviy hisobot “Financial Reporting (FR)”; Xalqaro moliyaviy hisobot diplomi “Diploma of International Financial Reporting (DipIFR)”; Audit va ishonch bildirish xizmatlari “Audit and Assurance (AA)”.
2.	Certified Institute of Management	Certified Institute of Management	Moliyaviy hisobot va soliq solish “Financial Reporting and Taxation (F1)”.

[1] “Buxgalteriya hisobi to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi qonuniga o‘zgartish va qo‘shimchalar kiritish haqida O’RQ-404-sonli 13.04.2016 yil

[2] “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” PQ-4611-sonli 24.02.2020yil

T/r	Buxgalteriya hisobi sohasidagi xalqaro tashkilotlar nomi	Buxgalteriya hisobi sohasidagi xalqaro buxgalterlar sertifakatlari nomi	Xalqaro sertifikatlar doirasidagi buxgalteriyahisobiga tegishli fan yokikurslari nomi
	Accountants (CIMA)	Accountants (CIMA)	
3.	Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW)	Associated Chartered Accountant (ACA)	Audit va ishonch bildirish xizmatlari “Audit and Assurance”; Moliyaviy hisob va moliyaviy hisobot “Financial Accounting and Reporting”.

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari bo‘yicha o‘qitish va buxgalterlarni xalqaro sertifikatlash doirasida imtihonlarni topshirish xarajatlari qoplab beriladigan buxgalteriya hisobi sohasidagi xalqaro tashkilotlar va xalqaro buxgalter sertifikatlari ro’yhati.[3]

Xulosa sifatida ta’kidlash joizki, moliyaviy natijalar hisobini xalqaro standartlar asosida yuritish haqida so’z ketganda, aytish joizki mamlakatning iqtisodiy rivoji bevosita ishlab chiqarish va xizmat ko’rsatish sohalariga bog‘liq. Shuning uchun ham rivojlangan mamlakatlar ilg‘or tajribalaridan foydalangan holda xalqaro standartlarni qo‘llash ahamiyatlidir.

Adabiyotlar:

1. Umarov Z.A. Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobi va auditining nazariy-uslubiy masalalari / Monografiya, IQTISOD-MOLIYA, 2021 yil, 127 b.
2. Toymuxamedov I., Umarov Z., Xusainov G. Naqd pulsiz hisob-kitoblar va to‘lov tizimi. O’quv qo‘llanma. – 2018.
3. Umarov Z.A. Banklarda buxgalteriya hisobi. Darslik. –T.: “Innovatsion rivojlantirish nashriyot-matbaa uyi” 2021, 612 b.
4. Umarov Z.A. Yangi bank xizmatlari, ularni rivojlantirish Bozor, pul va kredit jurlali №1 2019 y.
5. Юлдашев, Ж. А. ТИЖОРАТ БАНКЛАРИДА МИЖОЗЛАР БИЛАН МУНОСАБАТЛАР ҲОЛАТИНИ БАҲОЛАШ УСУЛИНИ ТАКОМИЛАШТИРИШ.
6. Qlichev Baxtiyor Pardayevich. (2024). Xo‘jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlari. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 4 (2024), 754–759
7. Klichev Bakhtiyar Pardayevich. (2024). Problematic Aspects of Organizing Cvp-Analysis in the Enterprises of Uzbekistan // Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 5(5), 241–248. Retrieved from https://wos.academiascience.org/index.php/wos/article/view/4906
8. Kholdorov Sardor Umarovich. (2024). LIQUIDITY RISK MANAGEMENT IN THE BANKING SECTOR: CHALLENGES, STRATEGIES AND IMPLICATIONS. World Scientific Research Journal, 26(3), 122–131. Retrieved from http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3255
9. Qlichev Baxtiyor Pardayevich. (2024). Korxonalarda operatsion faoliyat samaradorligini tahlil qilish masalalari. *World Scientific Research Journal*, *26*(3), 86–94. Retrieved from http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3251

[3] “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” PQ-4611-sonli 24.02.2020yil

10. Косимович, Я. У. (2024). Ташқи савдо фаолиятида мақбул ечимни топиш масалаларини таҳлили. World scientific research journal, 26(2), 199-205.
11. ҚЛИЧЕВ, . Б. П. (2022). ИШБИЛАРМОНЛИК ФАОЛЛИГИ ТАҲЛИЛИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ. *Архив научных исследований*, *2*(1). извлечено от https://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/373
12. Choriev I.X. Auditorlik faoliyatida tahliliy amallarni takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent:, «Iqtisod-moliya»nashriyoti, 2021, - 21-26 b.
13. *Кличев, Б. (2023). Корхоналарда маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми таҳлилини такомиллаштириш масалалари. Направления развития благоприятной бизнес-среды в условиях цифровизации экономики, 1(01), 170–173.* https://doi.org/10.47689/TSUE2022-pp170-173
14. *Qlichev, B. (2024). Korxonalar faoliyatini rivojlantirishda operatsion faoliyat tahlilining zarurligi. Mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari, Konferensiya to‘plami. Termiz, O'zbekiston. 15-iyun 2024-yil.* https://doi.org/10.5281/zenodo.11909171
15. Yakypbaevich, I. J. ., Abrarovich, Y. J. ., Akhtamovich, H. S. ., & Bekmurodova. (2023). COMMERCIAL BANKING, CREDIT OPERATIONS, PROVISION OF COLLATERAL, ASSESSMENT MECHANISMS. *FAN, TA’LIM, MADANIYAT VA INNOVATSIYA JURNALI | JOURNAL OF SCIENCE, EDUCATION, CULTURE AND INNOVATION*, *2*(4), 6–13. Retrieved from https://mudarrisziyo.uz/index.php/innovatsiya/article/view/251
16. *Қличев Бахтиёр Пардаевич, (2023). Корхоналарда маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми таҳлилини такомиллаштириш масалалари. Issues of improving the analysis of the volume of production at enterprises. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ,13(7), 42–49. Retrieved from* http://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/2782
17. Abdullayev, A., & Djamalov, H. (2023). ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF THE INTERNAL CONTROL SERVICE FOR THE FULFILLMENT OF TAX OBLIGATIONS OF ENTERPRISES. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, *8*(4), 297-307.
18. Худоёров О.О. (2023). Банк тизимини рақамлаштириш шароитида рақамли банк технологияларини жорий қилиш . ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 13(7), 99–107. Retrieved from http://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/2788
19. Xudoyorov, O. O. (2023). Bank daromadlarini oshirishda masofaviy bank xizmatlarini tutgan o ‘rni.
20. Odilovich, K. O. (2024). IMPACT OF REMOTE BANKING SERVICES ON BANK INCOME. *International Journal of Education, Social Science & Humanities*, *12*(6), 82-86.
21. Majidov, J. K. (2019). Ways of improving management of credit portfolio at commercial banks. *International Journal of Research in Social Sciences*, *9*(3), 725-736.
Мажидов Ж. (2024). Тижорат банклари активлар портфелларининг сифатини ошириш бўйича хориж тажрибаси ва унинг ўзига хос хусусиятлари. (2024). *Ustozlar Uchun*, *1*(4), 1463-1467. https://pedagoglar.org/index.php/02/article/view/3878